

اتحادیه صادرکنندگان فرآورده های
نفت، گاز و پتروشیمی ایران

گزارش، همگنی معاملات خوراک پالایشگاهی

هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

شناسنامه گزارش

تهیه شده در دپارتمان پژوهش و آمار اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

عنوان گزارش: گزارش هفتگی معاملات خوراک پالایشگاهی؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

گردآوری و تدوین: مهتاب ابراهیمی

ناظر: فریدون اسعدی، هادی ابراهیمی

نوع گزارش: تحلیلی

شماره گزارش: ۱۴۰۴/۶۱۹۷۳

تاریخ انتشار: بهمن ۱۴۰۴

فهرست

- مقدمه ۱
۱. ميعانات گازي ۱
۲. وکيوم باتوم ۲
۳. روغن پایه ۵
- ۳-۱. روغن پایه؛ نفت ایرانول ۵
- ۳-۲. روغن پایه؛ نفت بهران ۶
- ۳-۳. روغن پایه؛ نفت پارس ۶
- ۳-۴. روغن پایه؛ نفت سپاهان ۷
۴. اسلاک واکس ۹
- ۴-۱. اسلاک واکس؛ نفت ایرانول ۹
- ۴-۱-۱. اسلاک واکس؛ نفت ایرانول تهران ۹
- ۴-۲. پارافين واکس؛ نفت سپاهان ۱۰
- جمع‌بندی ۱۲

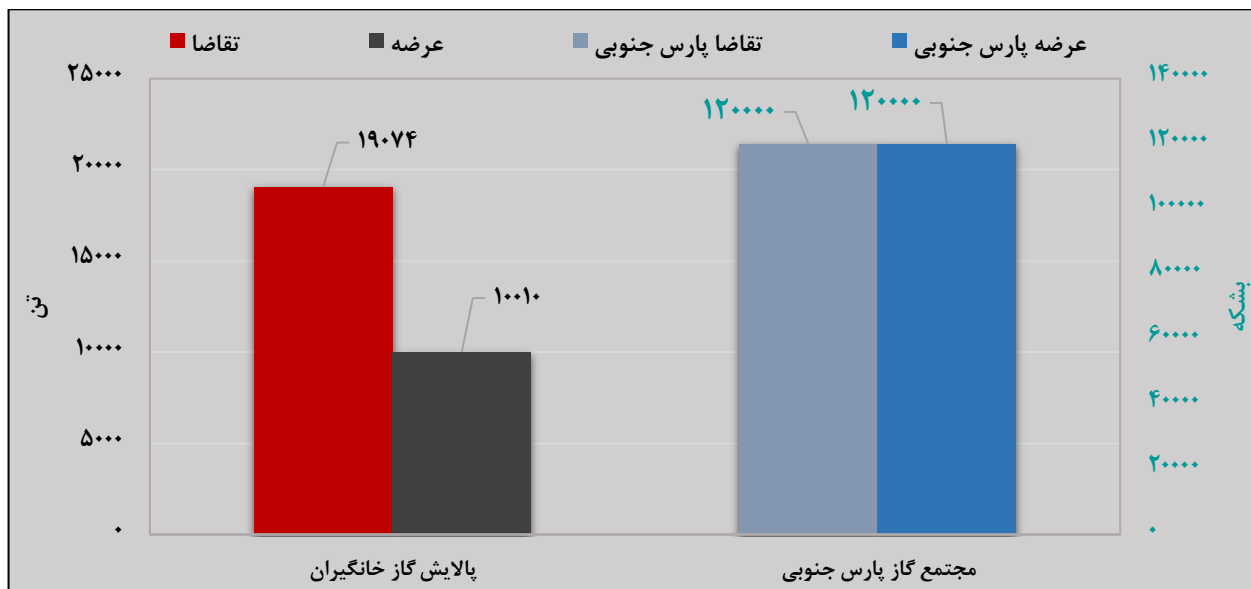
مقدمه

این گزارش با هدف تحلیل وضعیت بازار خوراک و محصولات میانی پالایشگاهی و ارزیابی کارایی سازوکار عرضه در بورس‌های کالایی کشور، به بررسی معاملات چهار محصول راهبردی شامل میعانات گازی، وکیوم باتوم، روغن پایه و اسلاک واکس/پارافین واکس در هفته چهارم بهمن‌ماه ۱۴۰۴ می‌پردازد. تمرکز اصلی گزارش بر سنجش توازن عرضه و تقاضا، میزان تمرکز تولید و عرضه، و پیامدهای آن بر رفتار قیمتی بازار در بستر بورس انرژی و بورس کالای ایران است. یافته‌های این گزارش می‌تواند از منظر سیاست‌گذاری بازار انرژی و پالایش، به‌عنوان شاخصی از میزان کفایت عرضه، شدت فشار تقاضا و اثربخشی مکانیسم کشف قیمت مورد استفاده قرار گیرد. بررسی هم‌زمان حجم معاملات و شدت رقابت قیمتی، این امکان را فراهم می‌سازد تا رابطه میان محدودیت‌های سمت عرضه، ساختار بازار و نوسانات قیمت‌ها به‌صورت دقیق‌تری تحلیل شود. در همین راستا، نتایج ارائه‌شده می‌تواند مبنایی برای بازنگری در سیاست‌های تنظیم بازار، برنامه‌ریزی عرضه هفتگی و ارزیابی آثار تمرکز عرضه بر پایداری بازار خوراک پالایشگاهی در کوتاه‌مدت باشد.

۱. میعانات گازی

میعانات گازی طی هفته چهارم بهمن‌ماه ۱۴۰۴ توسط دو شرکت پالایش گاز خانگیران و مجتمع گاز پارس جنوبی تولید و توسط شرکت ملی نفت ایران در بورس انرژی ایران عرضه شد. شکل زیر حجم عرضه و تقاضای ثبت‌شده برای میعانات گازی شرکت‌های مذکور را برای هفته چهارم بهمن نمایش می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، عرضه میعانات گازی شرکت پالایش گاز خانگیران به میزان ۹,۰۶۴ تن از تقاضای ثبت‌شده برای آن در بورس انرژی در هفته یادشده کمتر بوده و از طرفی عرضه میعانات گازی مجتمع گاز پارس جنوبی متناسب با تقاضای ثبت‌شده برای آن (۱۲۰,۰۰۰ تن) بوده است.

شکل ۱. وضعیت عرضه و تقاضای میعانات گازی به تفکیک تولیدکننده‌ها هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

مأخذ: بورس انرژی ایران.

همچنین، بررسی قیمت‌های متوسط معامله و قیمت‌های پایه عرضه میعانات گازی در بازه مورد بررسی برای دو شرکت مذکور نشان می‌دهد که هم شرکت پالایش گاز خانگیران و هم شرکت مجتمع گاز پارس جنوبی هیچ رقابت قیمتی را در

هفته چهارم بهمن‌ماه (نوبت‌های عرضه به ترتیب ۲۸ و ۲۹ بهمن ۱۴۰۴) تجربه نکرده‌اند و قیمت‌های پایه عرضه و قیمت‌های متوسط معاملات میعانات گازی آن‌ها با هم برابر (به ترتیب ۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال به ازای هر تن و ۶۸,۲۰۰,۰۰۰ ریال به ازای هر بشکه) بوده است.

با این حال، لازم به ذکر است که قیمت‌های پایه عرضه میعانات گازی مجتمع گاز پارس جنوبی و پالایش گاز خانگیران در پی اجرای سیاست ارزی جدید بانک مرکزی مبنی بر ادغام تالار مبادله اول و دوم و در نتیجه آن افزایش نرخ ارز مبادله‌ای، بیش از ۶۵ درصد نسبت به قیمت‌های پایه عرضه در نوبت‌های پیشین عرضه این شرکت‌ها (قبل از اجرای سیاست ارزی جدید در ۱۴ دی ۱۴۰۴) افزایش داشته است. این نکته نشان می‌دهد که عدم شکل‌گیری رقابت قیمتی در معاملات میعانات گازی در هفته چهارم بهمن‌ماه، بیش از آن‌که ناشی از ضعف تقاضا یا تعادل مطلوب بازار باشد، متأثر از افزایش ساختاری قیمت‌های پایه در پی تغییرات اخیر سیاست ارزی است. رشد قابل توجه نرخ ارز مبادله‌ای، سطح قیمت‌های پایه را به گونه‌ای تعدیل کرده که حتی در شرایط حضور متقاضیان بالقوه، انگیزه ورود به رقابت قیمتی به‌طور محسوسی کاهش یافته و معاملات (در صورت انجام) عمدتاً در سطح قیمت پایه تثبیت می‌شوند. در نتیجه، رفتار بازار میعانات گازی در این مقطع بیش از هر عامل دیگری تابع متغیرهای سیاستی و ارزی بوده و نوسانات قیمتی آن در کوتاه‌مدت، بیش از آن‌که از سمت عرضه و تقاضا ناشی شود، از تغییرات در چارچوب قیمت‌گذاری اثر می‌پذیرد.

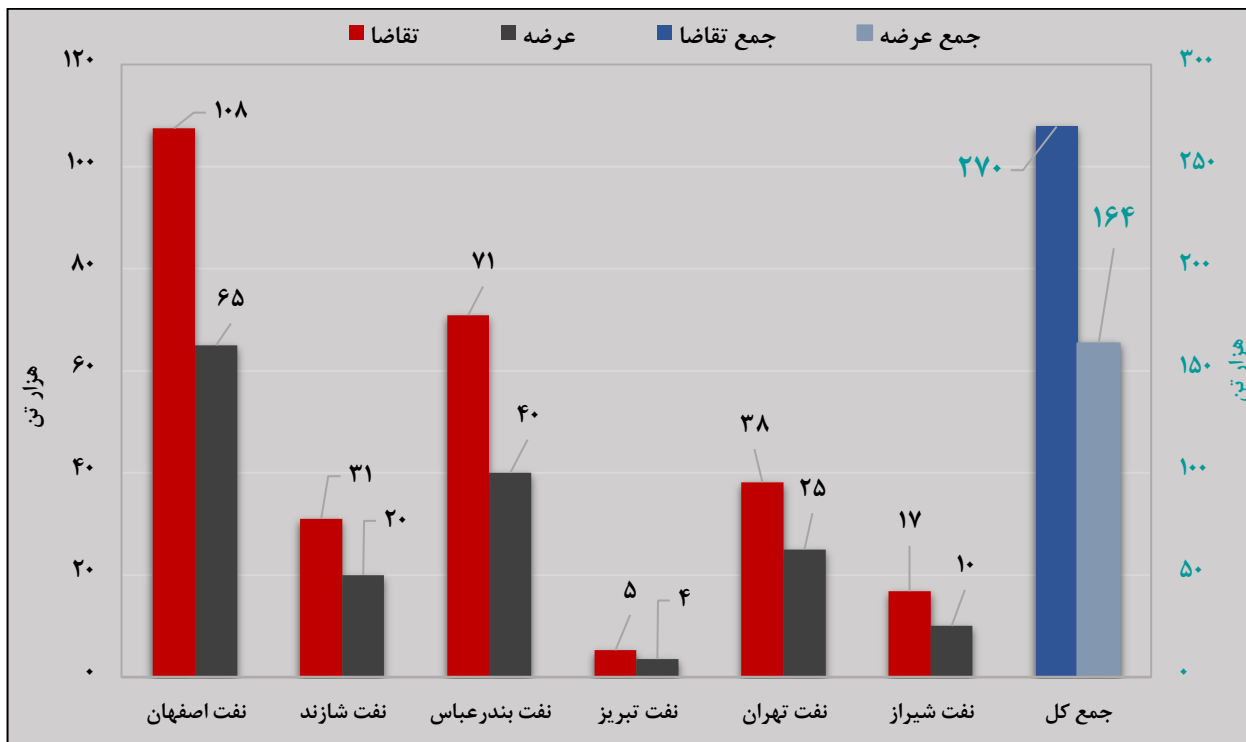
در مجموع، بررسی معاملات میعانات گازی در هفته چهارم بهمن‌ماه ۱۴۰۴ در بورس انرژی ایران نشان می‌دهد که بازار این محصول در فضایی کم‌نوسان و بدون رقابت قیمتی مؤثر دنبال شده است؛ به گونه‌ای که عرضه‌های انجام‌شده عمدتاً متناسب با تقاضای ثبت‌شده بوده و معاملات، در صورت انجام، در سطح قیمت‌های پایه تثبیت شده‌اند. با این حال، نبود رقابت قیمتی را نمی‌توان صرفاً نشانه تعادل بازار یا ضعف تقاضا دانست، چراکه افزایش قابل توجه قیمت‌های پایه در پی اجرای سیاست ارزی جدید و رشد نرخ ارز مبادله‌ای، سطح قیمتی میعانات گازی را به صورت ساختاری بالا برده و حاشیه مانور خریداران برای ورود به رقابت را محدود کرده است. در نتیجه، رفتار بازار در هفته مورد بررسی بیش از آن‌که متأثر از متغیرهای سنتی عرضه و تقاضا باشد، تابع تحولات سیاستی و ارزی بوده و جهت‌گیری قیمتی معاملات در کوتاه‌مدت نیز در همین چارچوب قابل ارزیابی است.

۲. وکیوم باتوم

وکیوم باتوم در هفته چهارم بهمن‌ماه سال ۱۴۰۴ توسط شش پالایشگاه از جمله، نفت اصفهان، نفت امام خمینی (ره) شازند، نفت بندرعباس، نفت تبریز، نفت تهران و نفت شیراز در بورس کالای ایران عرضه شد. شکل زیر حجم عرضه و تقاضای این محصول را در بازه‌ی مذکور نشان می‌دهد. همانطور که می‌بینیم، در هفته مورد بررسی بیشترین تقاضای ثبت‌شده در بورس کالای ایران برای وکیوم باتوم تولیدی دو شرکت پالایش نفت اصفهان (معادل ۱۰۸ هزار تن) و پالایش نفت بندرعباس (معادل ۷۱ هزار تن) است. همچنین، در هفته مذکور، شرکت نفت اصفهان، با عرضه ۶۵ هزار تنی بیشترین حجم عرضه وکیوم باتوم را به خود اختصاص داده، در حالی که شرکت نفت تبریز تنها ۴ هزار تن عرضه داشته است که کمترین میزان عرضه در میان پالایشگاه‌ها محسوب می‌شود. عرضه‌ی هر شش شرکت تولیدکننده این محصول در بورس کالا طی بازه‌ی مورد بررسی، به‌طور قابل توجهی کمتر از میزان تقاضای ثبت‌شده است. در این میان، پالایش نفت اصفهان

با اختلافی معادل ۴۳ هزار تن بین عرضه و تقاضای وکیوم باتوم، بیشترین فاصله را ثبت کرده؛ درحالی‌که پالایش نفت تبریز با اختلافی کمتر از ۲ هزار تن، کمترین فاصله عرضه و تقاضا را در میان شرکت‌های پالایشی در هفته‌ی چهارم بهمن‌ماه به خود اختصاص داده است.

شکل ۲. وضعیت عرضه و تقاضای وکیوم باتوم به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

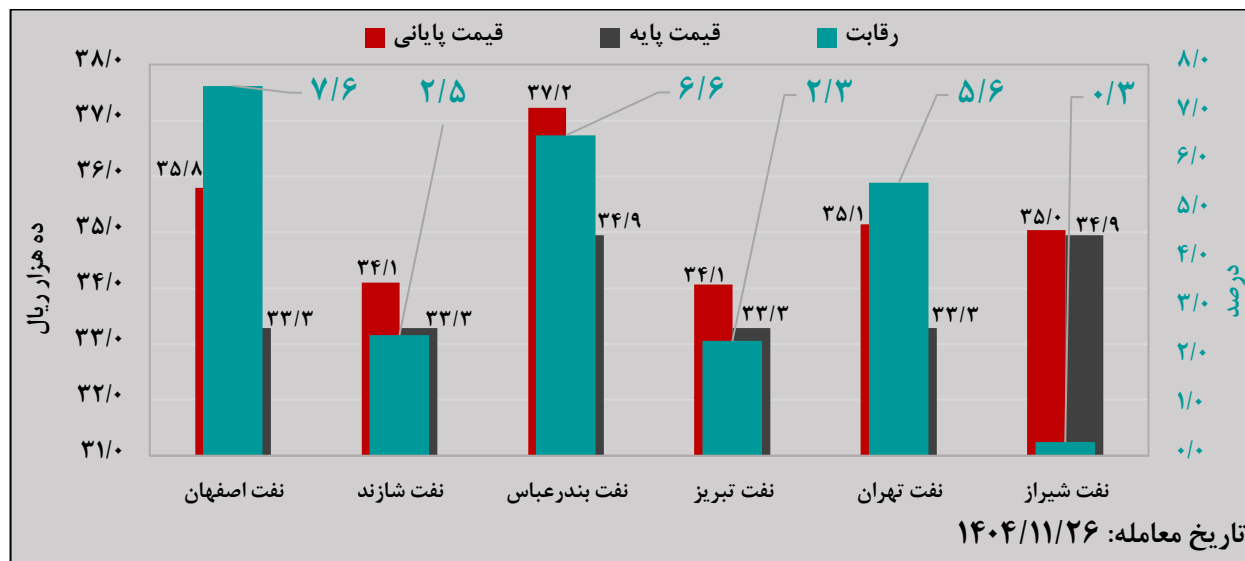

مأخذ: بورس کالای ایران.

در کنار نگاه به عملکرد تفکیکی برای هر شش پالایشگاه، نگاه به مجموع عرضه و تقاضای این پالایشگاه‌ها نشان می‌دهد که عرضه وکیوم باتوم پالایشگاهی ۱۰۶ هزار تن کمتر از تقاضای ثبت‌شده برای این محصول در بورس کالای ایران در هفته یادشده بوده است. همچنین، علاوه بر بررسی وضعیت عرضه و تقاضای وکیوم باتوم در بورس کالا برای هفته چهارم بهمن‌ماه، وضعیت رقابت بر سر قیمت پایانی در معاملات انجام‌شده در بورس کالا نیز در ادامه ارائه می‌شود.

میزان رقابت قیمتی برای وکیوم باتوم معامله شده‌ی شش شرکت یادشده در بورس کالا برای هفته چهارم بهمن‌ماه در شکل زیر نمایش داده شده است.

شکل ۳. میزان رقابت قیمتی و کیوم باتوم به تفکیک تولیدکننده‌ها؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

با توجه به شکل بالا، در هفته چهارم بهمن ماه برای وکیوم باتوم تولیدی هر شش پالایشگاه با رقابت‌های قیمتی اندک مواجه بوده‌ایم، به‌طوری که متوسط رقابت بر سر قیمت پایانی وکیوم باتوم برای شش پالایشگاه مذکور معادل ۴/۱ درصد بوده است.

بررسی روند معاملات وکیوم باتوم پالایشگاهی در ماه گذشته (دی ماه ۱۴۰۴) نشان می‌دهد که سیاست ادغام تالار اول و دوم مبادله و به‌دنبال آن افزایش نرخ ارز مبادله‌ای، اثر مستقیمی بر قیمت‌های پایه عرضه این محصول داشته و موجب رشدی بیش از ۱۰۰ درصد قیمت پایه نسبت به عرضه‌های پیش از اجرای این سیاست (تا ۱۴ دی ماه ۱۴۰۴) شده است. این افزایش قابل توجه قیمت پایه، به‌طور طبیعی بر رفتار متقاضیان خرید وکیوم باتوم پالایشگاهی اثرگذار بوده و به تعدیل سطح رقابت قیمتی در معاملات منجر شده است؛ به‌گونه‌ای که رقابت‌هایی که در هفته‌های گذشته در سطوحی نزدیک به ۵۰ درصد شکل می‌گرفت، در هفته مورد بررسی با افتی محسوس تقریباً به نزدیکی صفر رسیده که این امر بیانگر افزایش احتیاط و محدودیت حاشیه سود در میان تولیدکنندگان پایین‌دستی متقاضی این محصول است.

در نهایت، بررسی معاملات وکیوم باتوم پالایشگاهی در هفته چهارم بهمن ماه ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که بازار این محصول با عدم توازن معنادار میان عرضه و تقاضا مواجه بوده و حجم تقاضا در سطحی بالاتر از عرضه ثبت شده است؛ با این حال، افزایش قابل توجه قیمت‌های پایه در پی اجرای سیاست ادغام تالارهای مبادله و رشد نرخ ارز مبادله‌ای، موجب تضعیف انگیزه رقابتی در سمت تقاضا شده است. کاهش محسوس رقابت قیمتی در معاملات به سطحی اندک (متوسط ۴/۱ درصد برای شش پالایشگاه)، بیانگر افزایش احتیاط خریداران و فشار بر حاشیه سود واحدهای پایین‌دستی است. در مجموع، هرچند تقاضای اسمی برای وکیوم باتوم همچنان در سطح بالایی قرار دارد، اما شرایط قیمتی جدید موجب شده بازار وارد فاز تعادل محتاطانه‌تری شود که در آن رفتار خریداران بیش از پیش تابع محدودیت‌های هزینه‌ای و انتظارات سودآوری است.

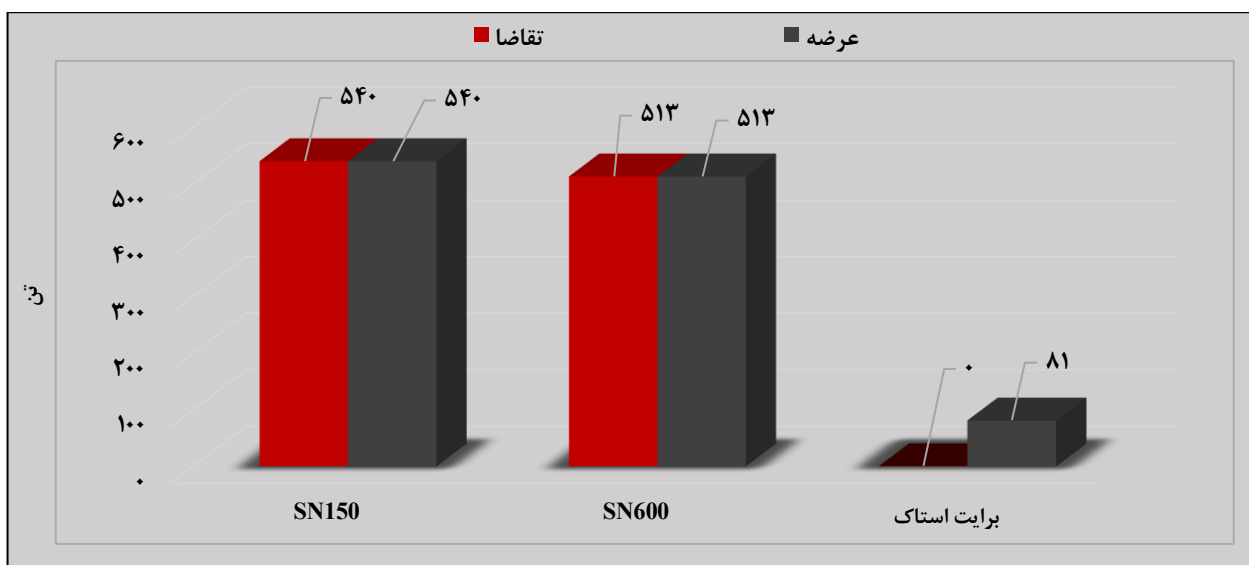
۳. روغن پایه

روغن پایه هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴ توسط سه تولیدکننده، نفت ایرانول (تهران و آبادان)، نفت پارس و نفت سپاهان در بورس کالای ایران عرضه شد که در ادامه مروری بر عملکرد این تولیدکننده‌ها در هفته مذکور خواهیم داشت.

۳-۱. روغن پایه؛ نفت ایرانول

در هفته چهارم بهمن ماه نفت ایرانول (تهران و آبادان) سه نوع روغن پایه، SN150 (نفت ایرانول آبادان) و SN600 و برای استاک (نفت ایرانول تهران)، را در بورس کالای ایران عرضه کرد. وضعیت عرضه و تقاضای انواع روغن پایه شرکت نفت ایرانول (تهران و آبادان) در شکل زیر قابل مشاهده است. در هفته مذکور این مجموعه برای دو نوع روغن پایه SN150 و SN600 عرضه بورسی متناسب با تقاضای ثبت شده برای آن‌ها (به ترتیب معادل ۵۴۰ و ۵۱۳ تن) داشته؛ این در حالی است که روغن پایه برای استاک ایرانول تهران به میزان ۸۱ تن عرضه شده اما تقاضایی برای آن در بازه یادشده وجود نداشته است.

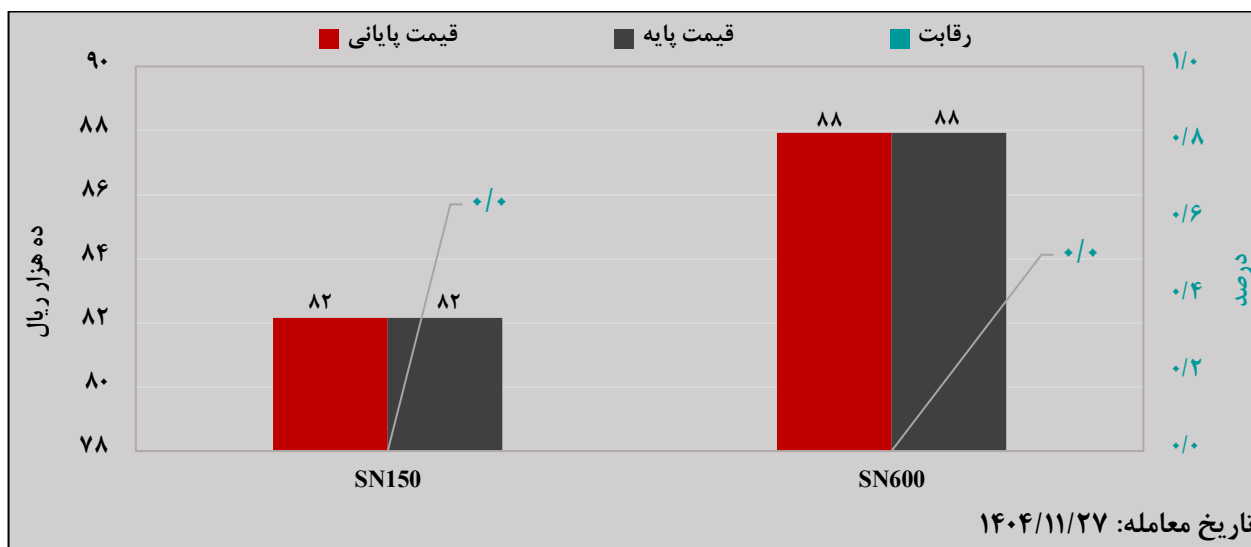
شکل ۴. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه شرکت نفت ایرانول (تهران و آبادان)؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

مأخذ: بورس کالای ایران.

همچنین، بررسی قیمت‌های پایانی معامله و قیمت‌های پایه عرضه روغن پایه‌های تولیدی مجموعه نفت ایرانول نشان می‌دهد که هیچ رقابت قیمتی برای دو نوع روغن پایه SN150 و SN600 در بازه مذکور ثبت نشده است. همچنین، برای روغن پایه برای استاک به سبب نبود تقاضا برای آن، معامله‌ای در بورس کالا انجام نشده است.

شکل ۵. میزان رقابت قیمتی انواع روغن پایه شرکت نفت ایرانول (تهران و آبادان)؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

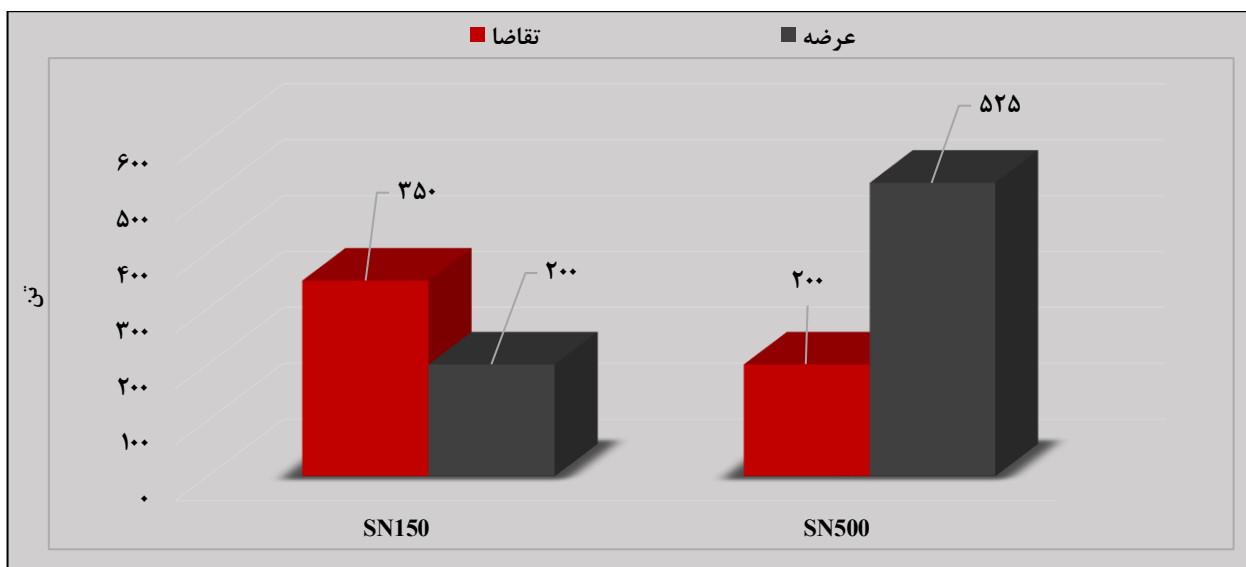
۳-۲. روغن پایه؛ نفت بهران

نفت بهران در هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴ هیچ نوع عرضه روغن پایه‌ای در بورس کالای ایران نداشته است.

۳-۳. روغن پایه؛ نفت پارس

نفت پارس در هفته چهارم بهمن ماه ۱۴۰۴ دو نوع روغن پایه، SN150 و SN500، را در بورس کالای ایران عرضه کرد. در شکل زیر وضعیت عرضه و تقاضای هر دو نوع روغن پایه در بورس برای هفته مذکور آمده است. همانطور که مشاهده می‌شود، میزان تقاضای ثبت‌شده در هفته چهارم بهمن ماه برای SN150 نفت پارس بیش از عرضه آن (به میزان ۱۵۰ تن) و برای SN500 کمتر از عرضه آن (به میزان ۳۲۵ تن و تقریباً ۲/۵ برابر) در بورس کالا بوده است.

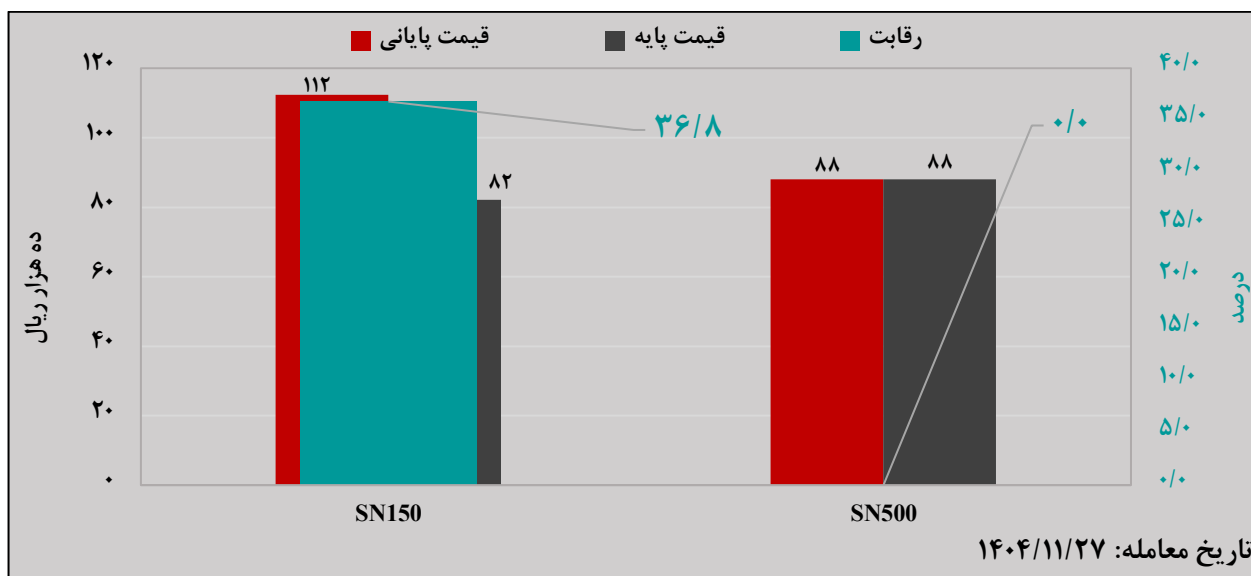
شکل ۶. وضعیت عرضه و تقاضای انواع روغن پایه شرکت نفت پارس؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

مأخذ: بورس کالای ایران.

همچنین، بررسی قیمت‌های پایانی معاملات و قیمت‌های پایه روغن پایه‌های عرضه شده توسط شرکت نفت پارس در بورس کالای ایران طی بازه زمانی مورد بررسی، نشان می‌دهد که تنها روغن پایه SN150 در بورس کالا با رقابت قیمتی به اندازه ۳۶/۸ درصد مواجه بوده و برای روغن پایه SN500 هیچ رقابتی ثبت نشده است.

شکل ۷. میزان رقابت قیمتی انواع روغن پایه شرکت نفت پارس؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

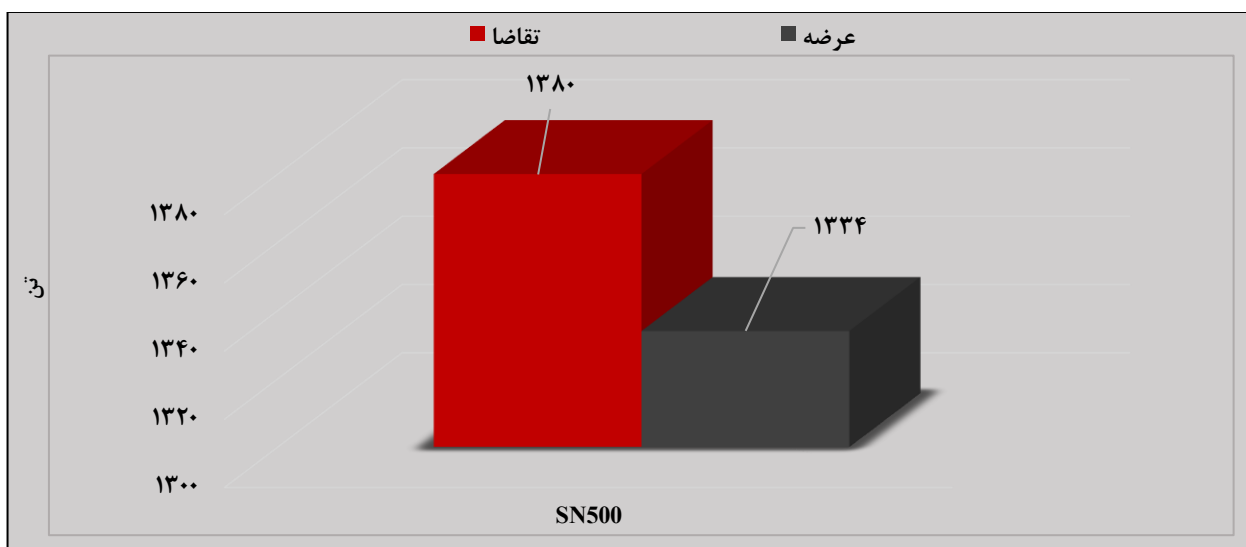

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

۳-۴. روغن پایه؛ نفت سپاهان

این مجموعه در هفته چهارم بهمن ماه سال جاری تنها یک نوع روغن پایه SN500 را در بورس کالای ایران عرضه کرد؛ که در نمودار زیر وضعیت عرضه و تقاضای آن در بورس کالا قابل مشاهده است. این محصول در بازه‌ی مذکور عرضه‌ای کمتر از تقاضای ثبت‌شده برای آن در بورس کالا، به میزان ۴۶ تن، داشته است.

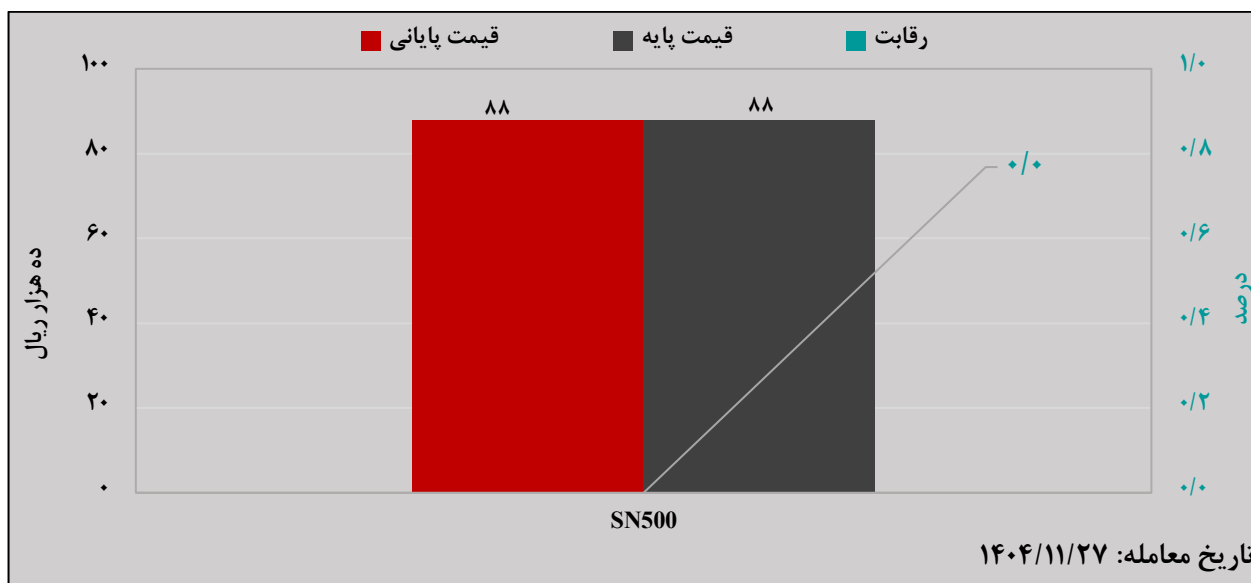
شکل ۸. وضعیت عرضه و تقاضای روغن پایه شرکت نفت سپاهان؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

مأخذ: بورس کالای ایران.

همچنین، بررسی قیمت پایانی و قیمت پایه عرضه روغن پایه SN500 این شرکت در بورس کالا طی هفته مذکور نشان می‌دهد که تک روغن پایه عرضه‌شده توسط مجموعه نفت سپاهان طی معامله انجام‌شده هیچ رقابت قیمتی را تجربه نکرده است.

شکل ۹. میزان رقابت قیمتی روغن پایه SN500 شرکت نفت سپاهان؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

در میان عرضه‌کنندگان، تنها روغن پایه SN150 شرکت نفت پارس با رقابت قیمتی ۳۶/۸ درصدی مواجه شد که این امر مستقیماً ناشی از فزونی تقاضا نسبت به عرضه (کسری عرضه ۱۵۰ تنی) بود. در مقابل، SN150 ایرانول آبادان و SN600 ایرانول تهران با عرضه متناسب با تقاضا (به ترتیب ۵۴۰ و ۵۱۳ تن) و بدون ثبت رقابت قیمتی معامله شدند؛ همچنین روغن پایه برای استاک ایرانول تهران به‌رغم عرضه ۸۱ تنی، به‌دلیل فقدان تقاضا عملاً از چرخه معاملات خارج ماند. از سوی دیگر، SN500 شرکت نفت پارس با مازاد عرضه قابل توجه (حدود ۳۲۵ تن) و SN500 شرکت نفت سپاهان با کسری عرضه محدود (۴۶ تن) نیز بدون ثبت هرگونه رقابت قیمتی معامله شدند.

این وضعیت نشان می‌دهد که حتی در مواردی که عدم تعادل عرضه و تقاضا وجود داشته، فشار تقاضا به‌جز در مورد SN150 پارس، توان ایجاد رقابت مؤثر را نداشته است. به بیان دیگر، سطح بالای قیمت‌های پایه و کاهش حاشیه سود خریداران باعث شده است که رفتار تقاضا بیش از آنکه معطوف به رقابت برای جذب عرضه باشد، تابعی از ملاحظات سودآوری و مدیریت ریسک قیمتی شود.

در مجموع، عملکرد بازار روغن پایه در هفته چهارم بهمن‌ماه ۱۴۰۴ تأییدکننده تداوم فاز کم‌تحرك و تثبیت‌شده بازار در پی اجرای سیاست ارزی جدید بانک مرکزی و ادغام تالارهای بازار مبادله در دی‌ماه ۱۴۰۴ است؛ فازی که در آن نقش قیمت پایه در هدایت معاملات به‌مراتب پررنگ‌تر از فشار تقاضا بوده و رقابت قیمتی به استثنای موارد خاص و محدود، عملاً به صفر میل کرده است. استمرار این الگو می‌تواند در کوتاه‌مدت به تثبیت رقابت در سطوح پایین و در میان‌مدت به افزایش حساسیت بازار نسبت به هرگونه تغییر در سیاست‌های قیمتی یا شرایط عرضه منجر شود.

۴. اسلاک واکس

اسلاک واکس در هفته چهارم بهمن‌ماه ۱۴۰۴ تنها توسط یک تولیدکننده، نفت ایرانول تهران، در بورس کالای ایران عرضه شد. همچنین، عرضه‌ی کالای پارافین واکس نیز توسط نفت سپاهان انجام شد که در ادامه مروری بر عملکرد هر تولیدکننده در این بازه خواهیم داشت.

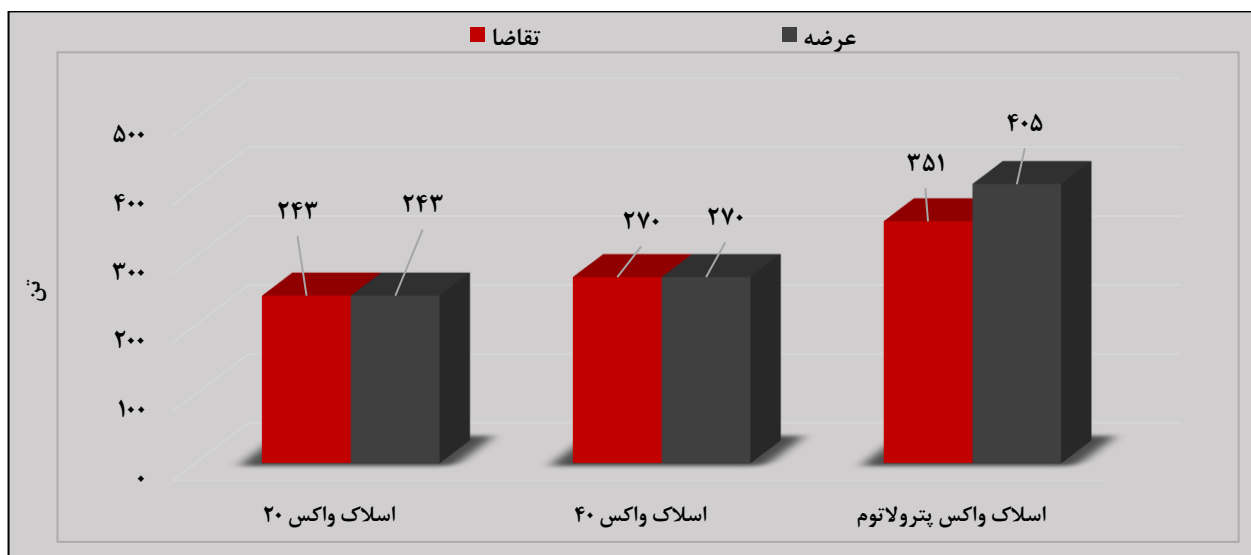
۴-۱. اسلاک واکس؛ نفت ایرانول

این مجموعه در هفته چهارم بهمن سال ۱۴۰۴ سه نوع اسلاک واکس را در بورس کالای ایران عرضه کرد که عبارتند از: اسلاک واکس ۲۰، اسلاک واکس ۴۰ و اسلاک واکس پترولاتوم نفت ایرانول تهران. در ادامه وضعیت عرضه و تقاضای انواع اسلاک واکس و رقابت قیمتی آنها برای شرکت نفت ایرانول تهران ارائه خواهد شد. همچنین لازم به ذکر است که شرکت نفت ایرانول آبادان در هفته چهارم بهمن‌ماه هیچ عرضه اسلاک واکسی در بورس کالا نداشته است.

۴-۱-۱. اسلاک واکس؛ نفت ایرانول تهران

نفت ایرانول تهران در هفته چهارم بهمن‌ماه سال جاری سه نوع اسلاک واکس در بورس کالا عرضه کرد که پیش‌تر به آن اشاره کردیم. در شکل زیر حجم عرضه و تقاضا برای اسلاک واکس‌های یادشده در بورس کالای ایران در بازه‌ی مذکور آمده است. مطابق با این شکل، در هفته مورد بررسی عرضه دو نوع اسلاک واکس تولیدی شرکت نفت ایرانول تهران، اسلاک واکس ۲۰ و ۴۰، در بورس کالا متناسب با میزان تقاضای ثبت‌شده برای آنها و معادل به ترتیب، ۲۴۳ و ۲۷۰ تن، بوده است. این در حالی است که عرضه اسلاک واکس پترولاتوم به میزان ۵۴ تن از تقاضای موجود برای این نوع اسلاک واکس پیشی گرفته است.

شکل ۱۰. وضعیت عرضه و تقاضای انواع اسلاک واکس شرکت نفت ایرانول تهران؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

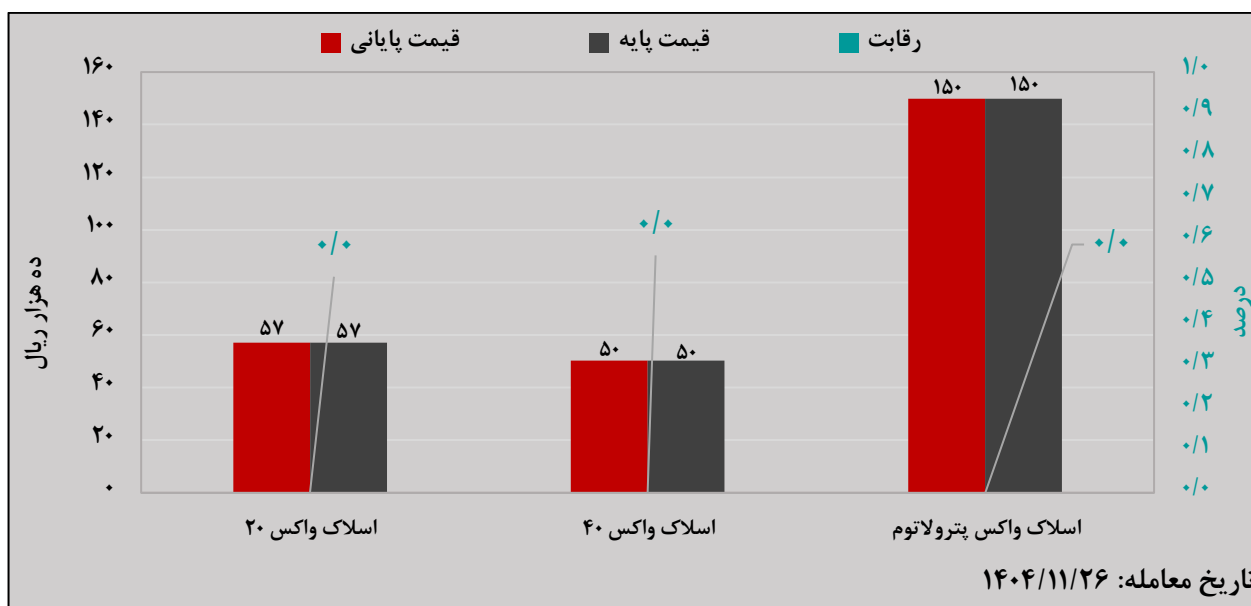

مأخذ: بورس کالای ایران.

همچنین، شکل زیر نشان‌دهنده میزان رقابت بین قیمت‌های پایانی و قیمت‌های پایه انواع اسلاک واکس معامله‌شده شرکت نفت ایرانول تهران در بورس کالای ایران است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در طول هفته مورد بررسی، قیمت‌های

پایانی در سه نوع از اسلاک واکس‌های ایرانول تهران (اسلاک واکس‌های ۲۰، ۴۰ و پترولاتوم) برابر با قیمت‌های پایه عرضه آن‌ها در بورس کالا بوده است؛ به‌طوری‌که هیچ رقابت قیمتی برای این محصولات در بازه یادشده به ثبت نرسیده است. بررسی روند هفتگی معاملات اسلاک واکس پالایشگاهی نشان می‌دهد شدت رقابت‌های قیمتی نسبت به ماه‌های قبل به‌تدریج کاهش یافته و در نهایت، در هفته مورد بررسی هیچ رقابت قیمتی برای سه نوع اسلاک واکس شرکت ایرانول تهران ثبت نشده است. در ماه‌های اخیر، پیش از ادغام تالار اول و دوم مبادله، اختلاف قابل توجه میان نرخ ارز مخصوص صنعت و نرخ ارز بازار آزاد، زمینه‌ساز شکل‌گیری رقابت‌های بسیار شدید (حتی بیش از ۱۰۰ درصد) شده بود. اما پس از ادغام تالارها (در نیمه دی‌ماه ۱۴۰۴)، نرخ ارز مؤثر برای بخش صنعت به نرخ بازار آزاد نزدیک‌تر شده و همین موضوع موجب افزایش محسوس قیمت‌های پایه شده است؛ به‌طوری‌که، برای مثال، قیمت پایه اسلاک واکس ۴۰ در تک نوبت عرضه در هفته چهارم بهمن نسبت به تک نوبت عرضه در نیمه دی‌ماه ۱۰۹ درصد رشد داشته است. در نتیجه، با کاهش حاشیه سود خریداران و تعدیل انتظارات قیمتی، رقابت‌ها وارد فاز ملایم‌تری شده است.

شکل ۱۱. میزان رقابت قیمتی انواع اسلاک واکس شرکت نفت ایرانول تهران؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

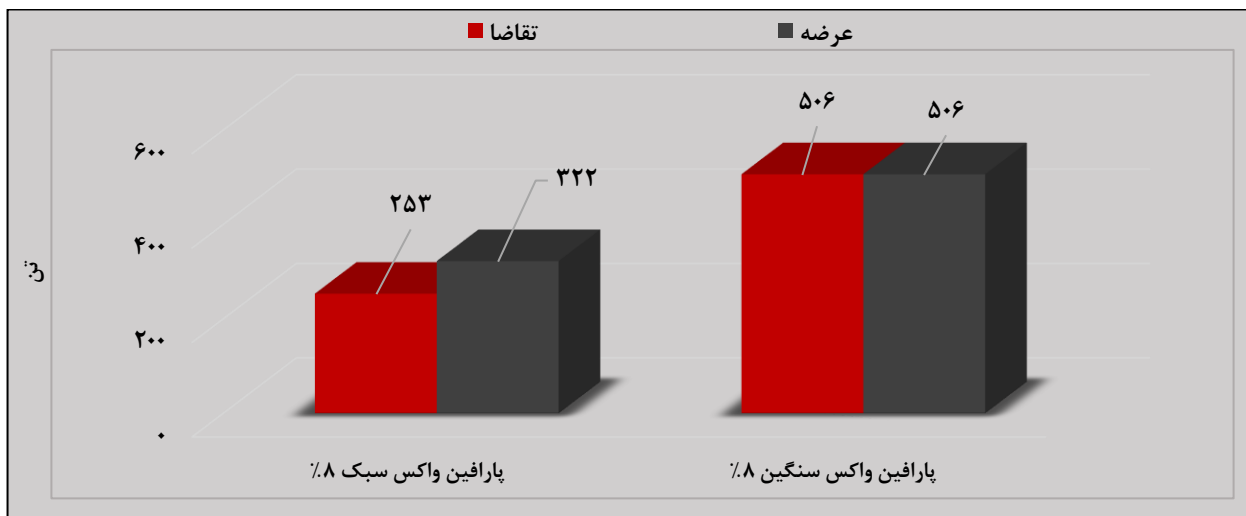

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

۲-۴. پارافین واکس؛ نفت سپاهان

مجموعه نفت سپاهان در هفته چهارم بهمن‌ماه سال جاری دو نوع پارافین واکس، پارافین واکس سبک و سنگین ۸٪، را در بورس کالای ایران عرضه کرد. در شکل زیر حجم عرضه و تقاضا برای این محصولات در بازه یادشده قابل مشاهده است. همانطور که می‌بینیم، عرضه پارافین واکس سنگین ۸٪ در بورس کالای طی بازه مذکور متناسب با میزان تقاضای ثبت‌شده برای آن و معادل ۵۰۶ تن بوده است. این در حالی است که عرضه پارافین واکس سبک ۸٪ به میزان ۶۹ تن از تقاضای موجود برای این نوع پارافین واکس پیشی گرفته است.

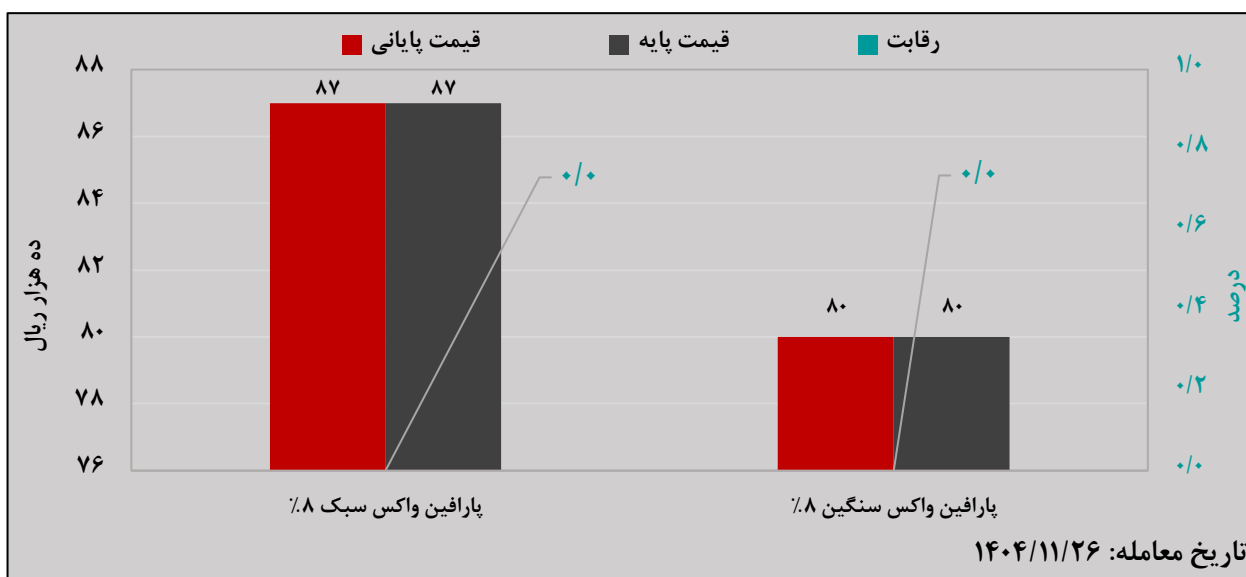
شکل ۱۲. وضعیت عرضه و تقاضای انواع پارافین واکس شرکت نفت سپاهان؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

مأخذ: بورس کالای ایران.

همچنین، بررسی قیمت‌های پایانی میانگین موزون و قیمت‌های پایه عرضه محصولات یادشده در بورس کالای ایران نشان می‌دهد که پارافین واکس‌های تولیدی نفت سپاهان طی معاملات انجام‌شده هیچ رقابت قیمتی نداشته‌اند. این وضعیت مشابه آن‌چه در سایر انواع اسلاک واکس مشاهده شده، بیانگر تأثیر مستقیم افزایش نرخ ارز مبادله‌ای جدید بر قیمت‌های پایه عرضه است. برای مثال، قیمت پایه عرضه پارافین واکس سنگین ۸٪ شرکت نفت سپاهان در هفته مورد بررسی نسبت به قیمت پایه عرضه آن در مهرماه ۱۴۰۴ (پیش از اجرایی شدن سیاست ارزی جدید بانک مرکزی) بیش از ۴۵ درصد افزایش یافته است. این افزایش قیمت، بیش از آن‌که ناشی از تغییرات در سمت تقاضا باشد، ریشه در تعدیل نرخ ارز مبنای قیمت‌گذاری دارد که سطح قیمت‌های پایه را به‌صورت ساختاری بالا برده و موجب تثبیت قیمت‌های معاملاتی در سطوح بالاتر شده است.

شکل ۱۳. میزان رقابت قیمتی انواع پارافین واکس شرکت نفت سپاهان؛ هفته چهارم بهمن ۱۴۰۴

مأخذ: محاسبات نگارنده گزارش براساس داده‌های بورس کالای ایران.

در هفته چهارم بهمن‌ماه ۱۴۰۴، بازار اسلاک واکس و پارافین واکس در بورس کالای ایران به‌طور کامل در فاز تثبیت و رکود رقابتی قرار گرفت؛ به‌نحوی که در هیچ‌یک از گریدهای عرضه‌شده، رقابت قیمتی به ثبت نرسید. تداوم این وضعیت را می‌توان نتیجه مستقیم تعدیل ساختاری قیمت‌های پایه ناشی از سیاست ارزی جدید بانک مرکزی و ادغام تالارهای بازار مبادله از نیمه دی‌ماه ۱۴۰۴ دانست که با نزدیک شدن نرخ ارز مؤثر صنعت به نرخ بازار آزاد، سطح قیمت‌های پایه را به‌صورت محسوسی افزایش داده است. افزایش شدید قیمت پایه برخی محصولات (از جمله رشد ۱۰۹ درصدی قیمت پایه اسلاک واکس ۴۰ نسبت به نیمه دی‌ماه) موجب کاهش جدی حاشیه سود خریداران و تعدیل انتظارات قیمتی شده و حتی در مواردی که عدم تعادل عرضه و تقاضا مشاهده می‌شود، فشار تقاضا توان ایجاد رقابت را نداشته است. در مجموع، معاملات این هفته بیش از آنکه بازتاب‌دهنده دینامیک عرضه و تقاضا باشد، نشان‌دهنده غلبه عامل قیمت‌گذاری پایه و سیاست ارزی بر رفتار بازار است؛ وضعیتی که حاکی از تثبیت رقابت در سطوح صفر یا بسیار پایین و استمرار فاز کم‌تحرك در بازار اسلاک واکس و پارافین واکس در کوتاه‌مدت خواهد بود.

جمع‌بندی

بررسی معاملات چهار محصول راهبردی میعانات گازی، وکیوم باتوم، روغن پایه و اسلاک واکس/پارافین واکس در هفته چهارم بهمن‌ماه ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که بازار خوراک و محصولات میانی پالایشگاهی کشور به‌طور کلی در مرحله انطباق با شرایط جدید قیمت‌گذاری قرار دارد. اجرای سیاست ارزی جدید بانک مرکزی از نیمه دی‌ماه ۱۴۰۴ و ادغام تالارهای بازار مبادله، با افزایش نرخ ارز مؤثر صنعت، سطح قیمت‌های پایه را به‌صورت ساختاری بالا برده و به عامل غالب در جهت‌دهی رفتار معاملاتی بازار تبدیل شده است. در چنین فضایی، اگرچه در برخی محصولات همچنان عدم تعادل عرضه و تقاضا مشاهده می‌شود، اما شدت رقابت قیمتی به‌طور معناداری تضعیف شده و بازار وارد فاز کم‌تحرك و محتاطانه‌تری شده است.

۱. میعانات گازی

معاملات میعانات گازی در هفته چهارم بهمن‌ماه ۱۴۰۴ در فضایی کم‌نوسان و بدون رقابت قیمتی دنبال شد. عرضه میعانات گازی مجتمع گاز پارس جنوبی متناسب با تقاضا انجام شد، در حالی که عرضه شرکت پالایش گاز خانگیران کمتر از تقاضای ثبت‌شده بود؛ با این حال، در هیچ‌یک از عرضه‌ها رقابت قیمتی شکل نگرفت و معاملات (در صورت انجام) در سطح قیمت پایه تثبیت شد. این رفتار را نمی‌توان صرفاً ناشی از تعادل بازار یا ضعف تقاضا دانست، بلکه افزایش بیش از ۶۵ درصدی قیمت‌های پایه در پی اجرای سیاست ارزی جدید، حاشیه مانور خریداران را به‌شدت محدود کرده و انگیزه ورود به رقابت قیمتی را کاهش داده است. در نتیجه، بازار میعانات گازی در این مقطع بیش از هر عامل دیگری تابع متغیرهای سیاستی و ارزی بوده است.

۲. وکیوم باتوم

بازار وکیوم باتوم در هفته چهارم بهمن‌ماه با عدم‌توازن معنادار عرضه و تقاضا مواجه بود؛ به‌گونه‌ای که مجموع عرضه پالایشگاه‌ها حدود ۱۰۶ هزار تن کمتر از تقاضای ثبت‌شده در بورس کالا بود. با وجود این فشار تقاضا، رقابت قیمتی در معاملات به سطحی بسیار محدود (متوسط حدود ۴/۱ درصد) کاهش یافت. بررسی روند ماه‌های اخیر نشان می‌دهد افزایش

بیش از ۱۰۰ درصدی قیمت‌های پایه و کیوم باتوم پس از ادغام تالارهای مبادله و رشد نرخ ارز مبادله‌ای، عامل اصلی تضعیف انگیزه رقابتی خریداران بوده است. در نتیجه، بازار و کیوم باتوم وارد فاز «تعادل محتاطانه» شده؛ فازی که در آن تقاضای اسمی همچنان بالاست، اما محدودیت حاشیه سود، رفتار خرید را به شدت محافظه کارانه کرده است.

۳. روغن پایه

بازار روغن پایه در هفته چهارم بهمن‌ماه ۱۴۰۴ به جز یک مورد استثنایی، فاقد رقابت قیمتی مؤثر بود. تنها روغن پایه SN150 شرکت نفت پارس با رقابت ۳۶/۸ درصدی مواجه شد که ناشی از کسری عرضه ۱۵۰ تنی نسبت به تقاضا بود. سایر گریدها، از جمله محصولات ایرانول (SN150، SN600 و برای استاک) و SN500 پارس و سپاهان، یا با عرضه متناسب با تقاضا یا حتی در شرایط عدم تعادل محدود، بدون رقابت قیمتی معامله شدند. این الگو نشان می‌دهد که سطح بالای قیمت‌های پایه و کاهش حاشیه سود خریداران، نقش فشار تقاضا را در شکل‌دهی رقابت قیمتی به شدت تضعیف کرده و بازار روغن پایه را در فاز تثبیت و کم‌تحرك نگه داشته است.

۴. اسلاک واکس

بازار اسلاک واکس و پارافین واکس در هفته چهارم بهمن‌ماه به‌طور کامل در وضعیت رکود رقابتی قرار گرفت. تمامی گریدهای عرضه‌شده اسلاک واکس توسط ایرانول تهران و پارافین واکس‌های عرضه‌شده توسط نفت سپاهان بدون هیچ رقابت قیمتی معامله شدند. بررسی روند هفتگی معاملات نشان می‌دهد که شدت رقابت‌های قیمتی نسبت به ماه‌های قبل به تدریج کاهش یافته و در هفته مورد بررسی به صفر رسیده است. افزایش قابل توجه قیمت‌های پایه (از جمله رشد ۱۰۹ درصدی قیمت پایه اسلاک واکس ۴۰ نسبت به نیمه دی‌ماه) مستقیماً ناشی از تعدیل نرخ ارز مبنای قیمت‌گذاری بوده و با کاهش حاشیه سود خریداران، انتظارات قیمتی بازار را تعدیل کرده است. حتی در موارد وجود عدم تعادل عرضه و تقاضا، فشار تقاضا توان ایجاد رقابت را نداشته است.

در مجموع، بررسی هم‌زمان معاملات چهار محصول راهبردی مورد مطالعه در هفته چهارم بهمن‌ماه ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که بازار خوراک و محصولات میانی پالایشگاهی کشور بیش از آنکه تحت تأثیر دینامیک سنتی عرضه و تقاضا باشد، در سطر سیاست‌های ارزی و سازوکار جدید قیمت‌گذاری پایه قرار گرفته است. افزایش ساختاری قیمت‌های پایه در پی ادغام تالارهای بازار مبادله و رشد نرخ ارز مؤثر صنعت، موجب کاهش معنادار حاشیه سود خریداران، تضعیف انگیزه رقابت قیمتی و شکل‌گیری فاز کم‌تحرك و محتاطانه در اغلب بازارها شده است. تداوم این شرایط احتمالاً به تثبیت رقابت در سطوح پایین یا صفر در کوتاه‌مدت و افزایش نقش تعیین‌کننده سیاست‌های قیمتی و ارزی در جهت‌دهی معاملات آتی منجر خواهد شد؛ امری که می‌تواند ضرورت بازنگری در سیاست‌های تنظیم بازار و برنامه‌ریزی عرضه را بیش از پیش برجسته کند.

About us

The section of oil, gas and petro-chemistry is the up-most and first industrial vantage of the country and the pivot of the Economy of Iran. Regarding the importance of this section and the need for coordinating and organizing the most active people in the field of production and exporting oil, gas, and petrochemical products, some forethoughtful and job- makers in the private section of the country decided to come together to fight against the threats by using the opportunity of mass intelligence and potentials.

2023 Iranian Oil, Gas and Petrochemical products exports' association All Rights Reserved.

OPEX Publications

Website: <http://www.opex.ir>

Contact information: <http://www.opex.ir/en/aboutus/contactus>